

Sisukord

Proloog. Vana-aastaõhtu 1931 11

19. DETSEMBER 1931 15

1. Soovimatu külaline 17
2. Plaanimata Norfolki-reis 27
3. Jõuame Munbyse 37
4. Kabuhirm 48
5. Frellingsloe House'is 53
6. Arnold pakub tehingut 62
7. Vestlus Vivienne Laurier'ga 72
8. Õhtusöögil 83
9. Hoovipoolsed aknad 91

20. DETSEMBER 1931 97

10. Poirot näeb halba und 99
11. Kaks niidiotsa 106
12. Meresuplus, vann ja nimekiri 116
13. Inspektor Mackle omaenda kätega 123
14. Kahte jõulupuud ehtimas 130
15. Duluth Cottage'is 143
16. Veel mõnda jõulupuud ehtimas 150
17. Uksed ja härra Haigepea 158
18. Raamatukogutoa puu 164
19. Vastamata küsimused 170

- 20. Morali teemängu reeglid 178
- 21. Õige muster 182
- 22. Ma teen märkmeid 188

- 21. DETSEMBER 1931 197
 - 23. St. Walstanis 199

- 22. DETSEMBER 1931 209
 - 24. Mõrvalahendusõli 211
 - 25. Poirot' rahutu öö 217

- 23. DETSEMBER 1931 221
 - 26. Sügav unenägu deta uni 223
 - 27. Õnnelike meeste surm 229
 - 28. Rõõm ja süütunne 235
 - 29. Motiivid ja alibid 241
 - 30. Lõhutud klaasi vale ja tõetsingud 245
 - 31. Tagasi hoovide juurde 252
 - 32. Varitsus 255
 - 33. Ülesanne täidetud 259
 - 34. Inimobjektid 264
 - 35. Peidus 274
 - 36. Teine mõrv leiab lahenduse 280

- 24. DETSEMBER 1931 291
 - 37. Leian taskust kirja 293

- 25. DETSEMBER 1931 299
 - 38. Kummal oli rohkem õigus 301

1. PEATÜKK

Soovimatu külaline

Poirot'l ja minul oli parajasti käsil debatt kalkuni ja pardi plusside ja miinuste üle otsustamaks, kumb peaks leidma jõulude ajal koha meie lõunalaual, kui tema Whitehaven Mansionsi võõrastetoa uksele koputati. „Sisse!” ütles Poirot.

Mul oli tekkinud pausi üle hea meel. See pidi võimaldama mul järele mõelda, kas olin andnud vaidluses endast kõik, mis suutsin ja võin nüüd rahuliku südamega kaotust tunnistada. Mina olin tõstnud esile kalkuni eeliseid, aga tõe au andes eelistanuksin parti. Vankumatu traditsioonide kaitsjana olin vaidluses maha salanud omaenda maitse-eelistused. Et meie jõulupidu pidi toimuma Poirot' pool, tuli ilmselt jätta valikuõigus temale – niisugusele järeltulele olin jõudnud, kui Poirot' toapoiss George end poolkülitsi ukse vahelt sisse poetas.

„Andestust, et segan, sõõr, aga teiega soovib kohtuda üks daam. Aega tal küll kokku lepitud pole, aga ta ütleb, et asi on ülimalt tähtis. Tema kinnitust mööda ei kannata see oodata – isegi mitte homseni.”

„Ma võin ära minna,” ütlesin, hakates püsti tõusma.

„Ei-ei, Catchpool. Jääge siia. Mul pole täna tuju ühtegi ootamatut külalist vastu võtta. Olen tähele pannud, et pärast toda ebameeldivat Ameerika börsi lugu ei oska enamik inimesi oma kimbatuse pakilisust tõepäraselt hinnata.”

Ütlesin, et oleme Scotland Yardis täheldanud sedasama.

„Tullakse minu ukse taha ning nõutakse Hercule Poirot'lt abi. *Eh bien**, kuulan nad kannatlikult ära ja enamasti on tegu hõlpsasti lahendatava arusaamatusega – äripartnerite tühiste lahkavamuste või millegi muu säärasega. Ei midagi, mis paneks proovile väikesed hallid ajurakud või valmistaks neile rõõmu.”

„Just. Tühised asjad puhutakse üles ja nähakse neis katastroofi,” kinnitasin, meenutades naist, kes oli kaks nädalat tagasi mu kabinetti sisse trüginud ja nõudnud, et uuriksin tema prillide „röövi”. Järgmisel päeval helistas ta mulle ja teatas, et tundmatu kurikael on sokutanud prillid tema aiatööjaki taskusse – teisisõnu, et ta oli torganud need sinna ise ja siis unustanud. „Võite selle juhtumi lõpetada,” lausus ta lühidalt, teadmata, et olin langetanud selle otsuse juba hetkel, kui teda esimest korda nägin.

Mu rinda täitis rahulolu nagu iga kord, kui tuletasin endale meelde, et mu Scotland Yardi kahenädalase puhkuse algusest on möödas kõigest paar päeva.

„Mida ma proua Surteesile ütlen?” küsis George Poirot'lt. „See on teie külalise nimi: Enid Surtees.”

Kui ta seda nime kordas, tahtnuksin ühtäkki viibida kusagil mujal. Tundsin, kuidas mul rinnus pigistama hakkas. *Enid Surtees*. Väga kummaline. Ehkki mul polnud aimugi, kes ta on, oli mu kindel soov, et George saadaks ta kus kuuskümmend. Olin ma kuulnud selle naise nime kusagil mainitavat? Mind valdas iseäralik kõhedus. Poirot' võõrastetoas oli nagu alati soe, ent mu kukal tõmbus korruga külmaks, otsekui puhuks keegi sinna jahe-dat hingust.

Jäin istuma. Õigupoolest polnud ju midagi juhtunud. Ühes polnud kahtlust: ainsatki Enid Surteesi nimelist naist ma ei tundnud.

* Hüva. (pr)

„Saatke ta sisse, Georges,” ütles Poirot. Kui toapoiss oli väljunud, sõnas ta: „Tema kasuks otsustas asja teie silmanähtav vastu-meelsus, Catchpool. Te tunnete teda, *n'est-ce pas**?”

„Ei.”

„Aa. See tundub mulle huvitav. Teie näost võib välja lugeda hoopis midagi muud. Noh, õige pea näeme. Olete ehk murdnud veel ühe noore naise südame.” Ta kõhistas naerda.

„Ma pole eales murdnud ühegi naise südant.”

„*Mais ce n'est pas vrai***.” Mõelge kas või Fee Springile. Tema ...”

„Leidub naisi, kes murravad oma südame ise ... kõrvalise abita,” laususin. „Kui näha südametemurdmises sihikindlat tegevust, võin kinnitada, et pole seda eales endale eesmärgiks seadnud.”

„Ah soo. Kas arvate tõesti nõnda, mu sõber?”

„Pruugib ettekandjaga ainult paar korda armastusväärset juttu puhuda – mis on ju ometi vältimatu, kui soovitakse selles kohas kohvi juua – ning juba võtabki ta endale igasuguse edasise julgustuse ta pähe, et ...”

Ma ei saanud enda õigeksmõistmise kõnet lõpetada, sest juba kõlaski George'i koputus. Uks avanes ja sisse astus üleni tumesinisesse riidetunud naine: villane müts, sall ja mantel. Aega viitmata vabastas ta ennast kõigist kolmest. George korjas need sohva käetoelt üles ja lahkus võõrastetoast, pannes ukse enda järel kinni.

Mul oli vist suu ammuli vajunud. Tõin tahtmatult kuuldavale piinlikuvõitu häählitsuse, mida ei suuda täpselt kirjeldada ükski tähestikus leiduv täht.

Poirot tõusis püsti ja sirutas käe, mida nurjatu sissetungija sedamaid surus. (Kas ma tundsin teda? Või veel – muidugi tundsin!)

„Tere päevast, *madame* Surtees!”

* Kas pole tõsi? (pr)

** Aga see pole tõsi. (pr)

Naine oli pikk ja kõhn, kullakarva juuste, kahvatu nurgelise näo ning läbitungivalt kirkaste siniste silmadega. Pealtnäha polnud ta – kui kasutada tema enda ohtralt pruugitud väljendit – „päevagi vanem kui kuuskümmend ... sest, mõistad, Edward, ma olen alati kaitsnud end päikese eest. Sul tasuks teha sedasama, muidu on sul juba neljakümneselt nagu ja kael sama parkunud kui su isal.” Päriselt oli ta seitsmekümnele märksa lähemal kui kuuekümnele. Oma seitsmekümnenadat sünnipäeva pidi ta tähistama järgmise aasta märtsis.

Tema nimi polnud üldsegi Enid Surtees.

„Tere, ema!” ütlesin.

„*Pardon?*” sõnas Poirot. „*La mère**?” Tema pilk liikus minult külalisele. „Te olete ...?”

„Minu nimi on Cynthia Catchpool, *monsieur* Poirot. Olen Edwardi ema – taevas teab, miks mind nõnda karistatakse. Et pääseda teie jutule, pidin kasutama väikest valskust. Enid Surtees on ühe mu tuttava nimi.”

Muidugi. Sestap see mulle tuttav tunduski. See oli vuristatud mulle ette paljude teiste seas, kui ema püüdis veenda mind veetma jõule koos tema ja trobikonna võhivõõraste inimestega mingis Norfolki külakeses, mis „asuks justkui tõesti teisel pool maailma veerekest, Edward. See on nii lummas.”

Kui olid kord juba jõudnud maailma veerele, poleks minu arusaamist mööda tohtinud „teisel pool” enam midagi olla. See kõlas pelutavalt. Viimasel ajal märkasin järjest sagedamini, kui vastukarva on mulle mõte Londonist lahkuda. Viibides sellest suurlinnast liiga kaugel, tundus, nagu peatuks kogu pulbitsev elu või peaks vähemasti ränka vaeva nägema, et säde päriselt ei kustuks. Ning minult igatahes nõudis kõige rängemat pingutust ema seltsis veedetud aeg. Traditsioon veeta suvepuhkus igal aastal koos

* Ema. (pr)

temaga Great Yarmouthis oli juba niikuinii lõks, millest polnud pääsu. Miski poleks suutnud sundida mind lisama oma pojaliikele katsumustele veel ka talvist koormat. Teadsin, et pruugiks mul kas või kordki järele anda ning ema eeldaks sedasama vankumatult igal aastal. Pärast kaheksateistkümnendat eluaastat polnud ma veetnud kordagi jõule kummagi vanemaga ega kavatsenud teha seda ka edaspidi.

Mu esimene kindel „Tänan, ei!” oli läinud emal ilmselt kõrvust mööda. Südikalt jätkas ta oma kampaaniat, summutades valju häälega kõik mu katsed oma keeldumist kuuldavaks teha. Ta oli juba lugenud ette kõik Munby-on-Seasse tulijad – nende seas oli ka Enid Surtees – ning kuulutas nüüd ülevoolavalt, kui imelised ühised jõulud meil tuleksid, mängides mängu, millest mu kõrvad seni kuulnudki polnud („Midagi nii ulakat ja riivatut ei suudaks *mina* kindlasti eales välja mõelda!”), ning pealegi veel Inglismaa ilusaimaks peetud härrastemajas. „Jalustrabav. Päril! Seda võiks nimetada lausa kunstiteoseks. Frellingsloe House, sõpradele lihtsalt Frelly ning sõprade hulka kuulud varsti sinagi, Edward! See asub Norfolkis ranniku kaugeimas tipus kaunis sünge kaljujärsaku serval. Otse tagaukse juurest algav teerada viib astmeteni, mida mööda saab laskuda alla rannale. Just nagu sinule loodud! Ma ju tean, kuidas sulle meeldib kasta end jääkülma vette. Ja need oivalised vaated, mis majast avanevad! Sinna paistab kätte isegi ... mis riik see teisel pool merd õieti ongi ...” Ema käeviibe oli osutanud umbmäärasesse suunda. Seejärel oli tema nägu muutunud leinaliseks. „Kallis, võib-olla ei avane sul pärast seda enam kunagi võimalust Frellyt külastada.”

„Ega ma tunnegi erilist tungi külastada maja, mille olemasolust mul alles hetk tagasi aimugi polnud,” olin emale öelnud.

„See on kohutavalt kurb,” jätkas ema. „Vaene Frelly on karde-tavasti hukule määratud, aga ainult sellepärast, et keegi ei vaevu midagi tegema. Norfolkis selles osas mureneb rannik kohutavalt

kiiresti. Kalju pidavat koosnema valest savist või mis. Mitte ei mõista, miks pole keegi võtnud oma südameasjaks asendada vilets savi paremaga. Kusagil peaks säärast ometi leiduma. Inimmõistusele ei tohiks ju käia üle jõu otsida see üles ja tuua Munbyssse. Lõpetatagu kord juba heietamine ja *tehtagu* midagi või muidu variseb vaene Frelly varsti vette ja uhutakse minema. Ajaksin selle asja ise joonde, ainult et ... nojah, õigupoolest pole see minu asi. Pealegi ei tea ma savist kõige vähematki. Ning kole raske on mingit teemat üles võtta ja korralikult arutada, kui ükski pereliige seda ilmiski ei puuduta. Mures on nad muidugi kõik ja mõtlevad sellele lakkamatult. Hirm möödapääsmatu katastroofi ees varjutab kõik teised tunded. Asjatundjate kinnitust mööda on Frellyl jäänud püsida ainult kolm, kõige rohkem neli aastat.”

Ma ei leidnud tema jutus kübetki huvipakkuvat; ei erutanud mu kujutlusvõimet maja, mille traagiline saatus oli vajuda lainetesse, ega vältimatu huku õhustik, mida ema jutu järgi õhus ohustatud hoone viimsest kui nurgast ja praost. Eeldades, et need sünged kirjeldused tunduvad mulle sama vastupandamatud kui talle (ema polnud millegipärast ikka veel märganud, et ma pole pelgalt tema noorem meessoost koopia, vaid mul on omaenda mõistus, tahe ja eelistused), luges ta seejärel ette kõik Frellingsloe House'i ja selle elanikke puudutavad hõrgult verdtarretavad üksikasjad: üks pereliige on suremas vähktõve haruldasse vormi; kaks majas elavat õde vihkavad teineteist; tütarde vanemad pole surmatunnini nõus andestama nende abikaasade vanematele. (Ma ei hakanud küsimagi, miks. Asjasse näis olevat segatud liiga palju klanne ja põlvkondi. Pidanuks olema genealoog, et selles rägastikus järge ei kaotaks.) Ning kohalik arst, kes oli üürinud endale Frellingsloe House'is toa, oli ilmselt armunud perekonna matriarhi. „Igatahes pole ta ilmselgelt armunud sellesse naisesse, kellega on kihlatud. See on üpris iseäralik, Edward.” Kõigele lisaks

olid tolle majaemandal, kelle nime olin unustanud (äkki Enid Surtees), ilmselgelt mingid sehvtid hoopis teise üürniku, noore vaimulikuga.

Emal oli mokaotsast maininud ka rahalist kitsikust, mille põhjuse jättis umbmääraseks, aga võib-olla andis sellega seletada, miks peeti majas kaht üürnikku.

Täis õudust, kuulasin teda üksikasjalikult kirjeldamas seda kahtlast sasipundart, millesse ta lootis mind kogu jõuluajaks kiskuda, ning nuputasin palavikuliselt, kuidas teda maha raputada. Leiutasin ühe varasema kokkuleppe, millest pidi loodetavasti saama ületamatu takistus. Ütlesin, et olin saanud Poirot'lt kutse veeta jõulud temaga. Ja mis kõige tähtsam: olin selle vastu võtnud. Kõik oli juba kokku lepitud. (Pruukis mul poetada paar vihjet ja see saigi õige pea tõeks.)

„Kui lubate öelda, *madame* Catchpool ...” Poirot' hääles kostev terav noot tõi mu tagasi praeguse kimbatuse juurde. „Külaline, kes kasutab sisse pääsemiseks ebaausaid võtteid, on paljudele inimestele vastumeelt. Niisuguste inimeste hulka kuulun ka mina.”

„Selle eest võin teid üksnes kiita.” Emal naeratas soosivalt. „Minulegi oleks see kõvasti vastukarva.” Ta võttis istet toolil, mis paiknes küdevale kaminale kõige lähemal. „Kui vähegi võimalik, eelistan alati rääkida tõtt, aga ... tean, et te saate aru, kui keeruline võib mõnikord olla elu, *monsieur* Poirot. Kes võiks seda veel paremini mõista kui teie! Olen lugenud sõna-sõnalt läbi kõik, mida Edward on teie ühistest vägitegudest kirjutanud, ning tean seega, et teiegi ei kõhklesite väänamast pisut tõde, kui see üritusele kasuks tuleb. Kui öelnuksin oma tõelise nime, oleks mu poeg rääkinud teile augu pähe, et saadaksite mu minema. Te kindlasti ei tea, aga olen juba aastaid soovinud teiega kohtuda. Edward on tulnud lagedale igasuguste ettekäänetega, miks see võimalik pole. Temale meeldib hoida kõiki asju lahus. Küllap arvab ta, et

võin tunduda teile pisut ... *de trop**, nagu te oma prantslastest kaasmaalastega ütlete.”

„Ma ei ole prantslane, *madame*, olen ...”

„Laseksime õige teie toapoisil teed tuua?” patras ema edasi. Ta pöördus ja heitis lootusrikka pilgu võõrastetoa suletud uksele. „Ja selle juurde ehk ka maitsvat suupoolist? Seejärel saame rääkida asjast – õige pea tulebki meil ju minema hakata.”

„Minema ... kuhu? Mis asjast?”

„Jõuludest. Trambi jalgu, niipalju kui tahad, Edward, aga see ei aita sind mitte üks raas: lepi sellega, et ei sina ega *monsieur* Poirot veeda jõulusid kahekesi siin selles ... toas.” Ema suunas pilgu lakke ja siis aknale. Arutlesin endamisi, kas ei võrdle ta Poirot' eluruumide suurust avara ja uhke Frellingsloe House'i või ehk omaenda kodu, hiigelsuure röske Kenti maamajaga, milles möödus mu lapsepõlv ja mille puidust laetalad kehastasid minu silmis vanglatrelle.

„Aga sellest pole midagi,” jätkas ta rõõmsalt. „Tulevad teised jõulud, mil saate teha, mida hing iganes ihkab – Edward ei salli, kui keegi oma nina tema asjadesse topib, ja vaevalt see teilegi meeldib, *monsieur* Poirot. Need jõulud veedate kummatigi koos minuga Munby-on-Seas.”

Ei tule kõne allagi, ütlesin endale vaikselt ja meelegindlalt. Jõulud Whitehaven Mansionsis koos Poirot'ga moodustasid minu kahenädalase puhkuse oodatuima osa.

„Sinu nurin on asjatu, Edward,” lausus ema. „Te mõlemad tulete juba täna minuga kaasa – niipea kui oleme tee ja koogikestega lõpule jõudnud. Kui *monsieur* Poirot on mu loo lõpuni kuulanud, ei suuda ta ära öelda.”

Kas Poirot peaks tema arvates koogivaagna kirjutuslaua sahtlist esile manama, mõtlesin.

„*Quelle histoire, madame?* Mis lugu?”

* Möödutundet. (pr)

„Lugu Stanley Nivenist,” ütles ema rõhutatult, justkui peaksime teadma, kes too on. Seda nime ma Norfolki jõulukatsumuses osalejate nimekirjast ei mäletanud. „See tekitab kõigile meeolehärmi ja ma kavatsen sellele lõpu teha,” jätkas ta. „Mis muud mul üle jääks? Istuda, käed rüpes, ja vaadata aknast, kuidas lained ühtsoodu kaljusid rammivad, kui tean oma poega viibivat Londonis koos selle mehega – ühe ja ainuma mehega –, kes suudaks meid surmkindlalt aidata?”

Sellest võisin aru saada, et ema oli end juba aegsasti enne jõule Frellingsloe House'is sisse seadnud, sest tema Kenti maja aknast polnud võimalik näha mingeid laineid. Ei tea, kas ema ja isa veel üldse mõnikord ühe katuse all aega veedavad, mõtlesin. Ma poleks arvanud kummalegi süüks, kui nad oleksid sellest täielikult loobunud.

„Kes too Stanley Niven on?” uuris Poirot. „Mis pahateos teda süüdistatakse?”

„Oh ei, tema pole enam kellelegi pinnuks silmas ... ehkki ükskord pidi kindlasti olema, muidu poleks talle ju raske vaasiga vastu pead virutatud.”

„*Monsieur* Nivenile tungiti siis kallale?”

„Vähe öeldud. Ta mõrvati. Ainult et härra Nivenil pole selles loos õigupoolest mingit tähtsust. Tema on täitsa võõras inimene ega puutu üldse asjasse. Aga lastes end mõrvata just seal – selles kohas, selles osakonnas –, tekitas ta ilmatu probleemi ühele mu väga heale sõbrale. Õigupoolest tervele tema perele.”

Nii ema moodi, mõtisklesin, pidada ühe mehe mõrva tähtsaks ainult sellepärast, et see tekitab peavalu talle ja tema sõpradele.

„*Monsieur* Niven mõrvati siis haiglas?” küsis Poirot.

„Jah, Munby-on-Sea lähedal asuvas väikeses St. Walstani maahaiglas. Kohas, kus kirjade järgi päästetakse inimelusid,” rõhutas ema, otsekui tõendaks Stanley Niveni õnnetu surm, et kogu raviasutuse alustalad on mädad. „Minu teada pole St. Walstani

personal välja pakkunud *ainsatki* ideed, mis aitaks mõrtsukat tabada, ja sedasama võib öelda Norfolkli politsei kohta.” Ema laiutas käsi. „Kumbki pool ootab, et asjad ajaks joonde teine. Munby asukad on iseäralikud, *monsieur* Poirot. Neil ei paista olevat südikust üheski asjas midagi ette võtta. Ei tea, kas nõnda võib mõjuda mere lähedus. Kalju serval elades tunned, nagu tuletataks sulle lakkamatult meelde: *ei sammukestki edasi!*” Ta noogutas – oma enda sõnadega igati nõus nagu alati. „Mis võiks olla veel rusuvam? Seal, kus lõpeb maa, peab tarduma ka inimelu.”

„Kui ei juhtu olema paati,” ütlesin mina. „Kui mererand sulle nii vastukarva on, miks me peame siis igal aastal Great Yarmouthi käima?”

„Oo, suvi on Norfolkli rannikul hoopis midagi muud,” vastas ema kärmelt. „Kas olete nii lahke ja sõidate koos minuga Munbysse, *monsieur* Poirot? Teie ja Edward. Teid on seal nii hädasti vaja. Stanley Niven mõrvati 8. septembril ja politsei pole sellest päevast peale liikunud lahendusele sammugi lähemale. See on lausa haletsusväärne! Möödas on üle kolme kuu, aga juhtum on ikka veel lahendamata. Ja mu sõbranna Vivienne peab taluma kohutavat hingeahastust – täiesti ebaõiglaselt, arvestades, et härra Niven oli, nagu ma juba ütlesin, nii talle kui meile kõigile täiesti tundmatu. Oleks ta ometi mõrvatud kusagil mujal ... aga paraku polnud see nõnda.” Ema ohkas. „Ta tapeti St. Walstani haigla kuuendas osakonnas ja vaene Vivienne on sellepärast hirmsasti endast väljas.”

„Miks, kui ta seda Nivenit üldse ei tundnud?” küsisin. „Mispärast on su sõbranna nii suures ahastuses, et too vennike mõrvati just nimelt selles haiglas?”

„Kui hakkaksin seda praegu seletama, siis jääksime rongist maha,” vastas ema. „Me peame kiirustama. Niipea kui tee on joodud,” ta heitis taas pilgu võõrastetoa suletud uksele, „tuleb meil teele asuda. Mõistagi, kui te nõus olete, *monsieur* Poirot. Palun kinnitage ometi, et võin loota selles asjas teie abile.”

2. PEATÜKK

Plaanimata Norfolk-i-reis

Kaks tundi nelikümmend viis minutit hiljem olin koos ema ja Poirot'ga Norfolk-i poole sõitvas rongis. Niipalju siis sellest, et tegin alati seda, mida ise tahtsin. Kas ema on ikka tõesti minust säärasel arvamusel? Täpselt sedasama arvasin mina tema kohta: ta sai alati oma tahtmist, sedapuhku – pagana pihta! – tänu toapoiss George'i vääramatule leidlikkusele isegi kooke ja teed, mida serveeriti Poirot' parimal portselanil.

Olin olnud viimse hetkeni veendunud, et Poirot kavatseb mu ema kutse tagasi lükata. Tundsin liigagi hästi ilmet, mille ta näole manas, kui valmistus kellelegi ära ütleva: üpris sageli olin see inimene ju mina ise. Kummatigi jõudis vestluses kätte hetk, mil ema ütles midagi, mis äratas Poirot's huvi. Ma nägin, kui see juhtus. Tema silmadesse ilmus sootuks teine helk. Ma ei suutnudki välja nuputada, mis oli selle põhjus.

Ema oli rääkinud mõrvaohvrilt Stanley Nivenist, tema sõnutsi päikselise loomuga ning igati vastutulelikust ja rõõmsameelsest mehest. Surre oli ta olnud kuuekümmend kaheksa aastane; tal oli armastav pere ja arvestatavaid vaenlasi ei teatud olevat. St. Walstani väikeses maahaiglas oli ta kõigi arstide ja õdede lemmikpatsient: nägu muutumatult naerul, alati valmis omaenda tervisemuresid eirates julgustama teisi. Härra Niveni olek oli nii

rõõmuküllane, et tema läheduses ei suutnud norutada keegi – ükskõik mis tujus ta enne ka poleks olnud. Kuuekümne kaheksaselt oli Stanley Niven küll pensionil, kuid varem töötanud Cromeris postiülemana ning kunded ja alluvad ei jõudnud teda ära kiita.

Härra Niveni kirjeldusega sinnamaale jõudnud, vaatas ema rangelt minu poole. „Niisugune inimene ei tohiks ju ometi langeda mörva ohvriks, Edward: lustlik, igati lugupeetud mees, kes on teinud kogu elu kõvasti tööd ning talub nüüd oma tervisehädasid nurisemata ja naerusui. Sa pead oma Scotland Yardi sõpradega tõesti saatma selle riigi kurikaeltele selge sõnumi: kui nad ilmtingimata peavad inimesi teise ilma saatma, siis valigu kandidaate paremini. Ma tean, et mitte kelleltki ei tohiks elu võtta. Sul pole vaja seda mulle öelda, Edward – ära unusta, et just mina tegin sulle selgeks, mis on siin ilmas õige ja mis vale. Aga tõsi on seegi, et mitte kõik kuritööd pole ühtviisi jõledad. Kuhu see riik omadega välja jõuab, kui isegi Stanley Niveni sugune mees ei saa end ohutult tunda? Muidugi pole mul temast isiklikult sooja ega külma, nagu sa mõistad.”

„Jah, sa oled teinud selle täiesti selgeks,” vastasin. „See puudutab sind ainult sellepärast, et valmistab ebamugavust su sõbrannale Vivienne’ile.”

„Mitte üksnes temale,” vaidles ema vastu. „See teeb muret kogu perele. Ja asi pole sugugi üksnes tühipaljas ebamugavuses, Edward, nii et palun ära ole nii ninakas. Vivienne on ... nojah, kolm kuud pärast seda mörva on ta paljas luu ja nahk. Seda on lausa hale näha. Kahtlemata läheb *kellelegi kusagil* Stanley Niveni surm vägagi korda. Ma ei kavatsegi väita midagi muud. Sa oled nagu alati lihtsalt otsustanud näha kõike, mida ma ütlen, võimalikult halvas valguses.”

Poirot palus tal seletada, mis seos on haiglas toimepandud mörval tema sõbranna ängistusega. „Miks on teie sõber Vivienne suure ahastuse tõttu nagu luu ja nahk?”

„Sellepärast, et kui seda mõrva enne uue aasta algust ei lahendada, võidakse mõrvata ka tema abikaasa – nõnda arvab igatahes Vivienne. Ning tema ise läheb siis kahtlemata täitsa hulluks. Kar-dan, et pöördumatult. Kas soovite, et seletaksin, *monsieur* Poirot? Sel ajal kui kooki sööme, võin teile sellest loost ju kübekese ära rääkida.”

Läks natuke aega, enne kui Poirot vastas. Selle asemel pobises ta endale nina alla: „Tema läheduses ei suutnud keegi norutada.” Siis silus ta sõrmedega vuntse ja vaatas tardunud pilgul teekannu, mis seisis meie vahel väikesel laual. Varsti pärast seda lausus ta ohatas: „Ilmselt tuleb meil oma plaanid ümber teha, Catchpool, ja sõita koos teie emaga Norfolkki.”

Kas tõesti sai Poirot' meele muutuse juures otsustavaks see, mida ema oli rääkinud Stanley Niveni nakatavast röömsameelsusest? Kui nõnda, siis minule jäi selle seiga tähtsus igatahes tabamatuks. Mingeid edasisi selgitusi ei tulnud – mitte millegi kohta, mitte kummaltki –, selle asemel hakkasime hoopis ülepeakaela reisiks valmistuma. Nüüd olime juba rongis ja loksusime Norfolkki poole, aga mul polnud ikka veel rohkem selgust kui Poirot' võõrastetoas, miks räsib Stanley Niveni lahendamata mõrv nii armutult ema sõbranna Vivienne'i närve ja sunnib toda kartma ka oma abikaasa Arnoldi elu pärast.

Läbi vaguni vihisevas armutus tuules võisin klammerduda ainult ühe lohutuse külge: kui asutasime end raudteejaama minema, kinnitas Poirot mantlit selga ja kõvakübarat pähe pan-nes: „Sellesse, mida Norfolkki politsei pole suutnud lahendada kolme kuu ja üheteistkümne päevaga, püüan mina selgust tuua ... ütleme kümne tunniga.” Ta muigas. „Välja arvatud mõistagi see aeg, kui ma magan. Mõrv pandi toime haiglapalatis? *Eh bien*, mõni küsimus sealsetele õdedele ja siis veel mõni politseijaoskonnas ... vastused ära kuulatud – olgu tõesed või valelikud, küllap nii ühed kui teised. Siis jääb üle üksnes rahulikult istuda ning lasta väikestel

hallidel ajurakkudel teha oma töö. Et juhtunud selgust saada, võib mul algusest lõpuni kuluda viisteist tundi. Rohkem ei tohiks see küll võtta.”

Emale oli ta öelnud: „Ärgu olgu teil vähimatki kahtlust, *madame*. Ma lahendan Stanley Niveni mõrva ja pöördun mõne päeva pärast koju tagasi. Catchpooli ja minu jõulud tulevad *chez Poirot**, nagu oligi plaanitud.”

„Ei-ei!” oli ema hakanud seepeale tõrjuvalt vehkima. „Nõnda küll ei lähe! Vähemalt kolmanda jõulupühani peate ikka jääma.”

Nüüd kasutas ema võimalust peletada viimnegi kahtluseraas: „Teie lahkumise kõige varasema päevana tuleb ehk kõne alla teine jõulupüha, *monsieur Poirot*,” sõnas ta kategooriliselt. „Parem kui rehkendaksite sellega kohe algul. Mul pole vähimatki kahtlust, et mõrva suudate te kiiresti lahendada ... aga pean tunnistama, et teie külaskäigul on kaks eesmärki ning St. Walstani maahaiglas toimepandud mõrvasse selgust tuua on neist ainult üks. Võrdväärselt tähtsad on mõlemad.”

„Catchpool, kas oleksite nii kena ja sulgeksite naabervagunis akna. Tuul on otsustanud kiskuda mult vuntsid eest ja kanda tagasi Whitehaven Mansionsisse. Kusagil on ilmselgelt aken lahti jäetud ning kuna minu nägemisulatuses on kõik suletud, peab see järelikult olema ...”

Mõistagi täitsin ma tema palve, kuidas siis teisiti.

„Vahetult enne seda, kui Stanley Niven tapeti, oli talle niisiis tehtud St. Walstani haiglas operatsioon?” küsis Poirot parajasti emalt, kui kupeesse naasin.

„Jah,” vastas ema. „Aga ärge küsige, mis operatsioon. Tean ainult seda, et ta arvati lõikusest taastuvat. Tema haiguslugu oli hoopis teine kui Arnoldil.”

„Kes on Arnold?” küsis Poirot.

* Poirot' juures. (pr)

„Vivienne'i abikaasa. Nemas ongi Munbys meie võõrustajad: Arnold ja Vivienne Laurier. Frellingsloe House kuulub neile.”

„Ja Arnold on samuti haige?” uuris Poirot.

„Suremas,” mõistatasin kuuldavalt. Eks olnud ema ju rääkinud, et ühel Laurier' perekonna liikmel on surmatõbi.

„Jah, vaesel mehel on jäänud veel väga vähe elada,” kinnitas ema. „Doktor Osgood – Arnoldi raviarst ning ühtlasi tema ja Vivienne'i üürnik – on andnud Arnoldile lootust kõigest veerandiks, äärmisel juhul pooleks aastaks.”

Koguni vähem, kui on püsida jäänud majal, mõtlesin.

„Ning varsti viiakse Arnold St. Walstanisse, kus ta veedab kogu ülejäänud elu,” lisas ema. „Kuuendas osakonnas, kui täpne olla. Sellepärast ongi asjaga nii kiire.”

„Kujutlen, et viimane, mida too vaene mees oma majas näha tahab, on veel kaks külalist,” ütlesin. „Kaks võhivõõrast inimest.”

„Oh ei, Hercule Poirot on Arnoldi silmis kõike muud kui võõras. Sellepärast peategi teie kaks jääma kolmanda jõulu...”

„*Non, madame ...**”

„Kolmanda jõulupühani. Jah, *monsieur* Poirot. See oleks Arnoldile eriline kingitus, mõistate, tegemaks tasa seda, millest ta ilma jätate. Ainult et uus kink on võrreldamatult parem: viimaseid jõule südamele nii armsas Frellys ei veeda ta pelgalt pere keskis, vaid koos oma suure *iidoliga*.” Viimase sõna tõi ema kuuldavale aukartlikul sosinal.

„Mis on Frelly?” küsis Poirot.

„Säärase tobeda hellitusnimega kutsuvad nad oma maja, Frellingsloe House'i; ei teie ega mina ole kohustatud seda kasutama,” seletasin.

„No kuule, Edward, ära ometi ole niisugune hädapasun!” kävas ema.

* Ei, proua. (pr)

„*Madame* ... ütlesite, et jätan *monsieur* Laurier' ilma millestki meeldivast. Mida te sellega silmas pidasite?”

„Oi, ta ei pane seda sugugi pahaks! Uus kingitus, et ta saab veeta jõulud teiega ...”

„Aitab! Mind ei huvita uus kingitus.” Poirot ütles seda aeglaselt ja selgelt. Muigasin sisimas, et ta loodab sellise lähenemisega ema puhul midagi saavutada. „Minu küsimus puudutas vana kingitust. Ütlete, et pean jätma Arnold Laurier' ilma millestki tähtsast, aga mul pole vähimatki soovi surijat millestki ilma jätta ega ole mul ka aimu, mis oli see algne kingitus, mida ta loodab saada. Palun seletage, *madame*, mida te silmas peate. Ühtlasi hoiduge edaspidi mulle ette kirjutamast, mida ma teen või tegemata jätan, vastasel korral astun järgmises peatuses rongilt maha ja sõidan koju tagasi.”

„Oh teid, mehi!” Ema vangutas pead. „Teid kuulates võiks arvata, nagu varjaksin teie eest mingeid saladusi, *monsieur* Poirot, ehkki mu ainus soov on kõik üksikasjalikult ära rääkida. Algne kingitus, nagu te seda nimetate – see, mida Arnold ootab sama kannatamatult kui koolipoiss lumesõda –, on Stanley Niveni mõrva lahendus. Nimelt lahendus, milleni jõuab *tema ise*. Seda plaanib ta teha, niipea kui uuel aastal St. Walstanisse sisse võetakse.” Rongi läbistas võbin, nagu oleks ta loo äsjasest pöördest sama vapustatud kui mina. Olin kujutlenud Arnold Laurier'd hädise ja jõuetuna, nagu surmatõve lõpusirgele jõudnud inimesed enamasti kipuvad olema.

„Vaene rumaluke ihkab olla ise see, kes tapja välja selgitab,” ütles ema. „Õige pea on ta „mõrvapaigas”, nagu ta õhinal räägib, ja seal on ideaalsed võimalused ringi nuuskida. Tema inspiratsiooniallikas olete teie, *monsieur* Poirot. Ta ütleb end olevat teie meetoditega hästi kursis ja räägib kõigile, et tuleb sellega toime – tema, Arnold Laurier, lahendab mõistatuse, millega inspektor Mackle ja tema alluvad jänni jäid. Kui politsei on kolm kuud

asjatult vaeva näinud, et süüdlast kinni nabida, siis jääbki too neil ilmselt tabamata, kinnitab Arnold. Ta on olnud teie andunuim fänn juba aastaid – sellest ajast peale, kui rääkis talle peensusteni teie ja Edwardi esimesest juhtumist, mille te nii asjatundlikult lahendasite. Armas on näha, kuidas kõik teisse puutuv talle korda läheb. Pruugib mõnel ajalehel teid kas või põgusaltki mainida, kui Arnold kirjutatu kindlasti välja löikab ja kaustikusse kleebib. Ning kuna tal tuleb kohe pärast jõulupühi St. Walstanisse minna, siis ... nojah, tema enda sõnu kasutades pole haiglavoodis lesida ja surma oodata kaugeltki nii lõbus kui ühe meeldiva priske mörva-juhtumi kallal hambaid proovida ...”

„Mörvas ei ole midagi meeldivat,” ütlesin.

„Tõsi mis tõsi, Edward.” Üle hulga aja õnnestus mul pälvida emalt üks tunnustav pilk, siis pööras ta selle uuesti Poirot’le. „Sellepärast armas Vivienne endast nii väljas ongi. Tema ja Arnoldi pilvitult õnnelik abielu on kestnud nelikümmend aastat. Kuni St. Walstanis polnud veel mörva toime pandud, oli ta kahel käel nõus Arnoldit sinna saatma. Nüüd täidab see mõte tema südame muidugi õudusega. Ta kardab, et kuna haiglas tegutsevat mörvarit pole ikka veel tabatud, võib Arnoldist saada järgmine ohver – liiatigi kui ta kogu ilmarahvale kuulutab, et on võtnud endale ülesande välja uurida, kes tappis Stanley Niveni. Arnold ei aja kunagi asju peenekoeliselt tasa ja targu ning annab kindlasti kõigile arstidele, kaaspatsientidele ja teistele kuuldekaugusel olijatele teada, et „mängib Poirot’d”, nagu ta ise seda nimetab. Ta kinnitab, et ei karda sugugi, ega paista üldse mõistvat, mis Vivienne’ile nii suurt hirmu valmistab. Otse vastupidi: ta itsitab nagu kōdikartlik laps ja ütleb: „Ma suren ju niikuinii, kallis,” just nagu oleks kõik üks suur nali. „Mis sellest siis halba võib sündida?” küsib ta. „Sama hästi võin siis juba surra õnnelikuna, lastes oma ajal tegutseda millegi tähtsa kallal, õigusemõistmise heaks.” Liiga suur agarus on talle alati sekeldusi põhjustanud.”

„*Monsieur* Laurier ... on ta rõõmsameelne mees?” küsis Poirot.

„Oojaa,” vastas ema. „Isegi kui Stanley Niven polnud veel tapetud ja mõrvauurimissmissiooni Arnoldil seega ei olnud, leidis ta alati midagi, millest vasikavaimustuses olla. Ka siis, kui doktor Osgood teatas, et teda pole enam kauaks. „Aga missugune elu mul on olnud, Robert!” olid seepeale tema esimesed sõnad. „Missugune elu!” Robert on doktor Osgoodi ristinimi,” lisas ema täiesti tarbetult. „Kui nõnda kerglaselt oleks suhtunud oma surmase keegi teine, oleksin seda kogu südamest pahaks pannud, aga ... Arnoldi peale on millegipärast võimatu pahane olla. Ta on lihtsalt nii hasartne, mõistate.”

Poirot' ilme muutus järgmise küsimuse ajal iseäranis tähelepanelikuks. „Kas ka teised inimesed kirjeldaksid Arnold Laurier'd lustlikuna?”

„See sõna oleks justkui leiutatudki kirjeldamiseks just teda,” vastas ema.

„See iseloomujoon on – oli – neil niisiis Stanley Niveniga ühine?”

Järelikult polnud ma eksinud: just siis, kui jutt läks Niveni lustlikule loomusele, oligi Poirot's tärpanud eriline huvi. Kuuldes, et Arnold Laurier on samuti lõbus ja elurõõmust pulbitsev mees, näis ta nüüd jällegi elavnevat. Taevas hoidku, miks?

„Õige küll,” nõustus ema. „See ei tulnud mulle pähegi. Palun ärge seda ... ühisjoont Vivienne'i kuuldes mainige. Teise pärast on ta juba niikuinii endast väljas.”

„Mis teise pärast?” küsisin.

„Teise Arnoldit ja Stanley Nivenit siduva asja pärast: see on St. Walstani kuues osakond. Stanley Nivenil oli seal omaette palat – see, kus ta mõrvati. Sama osakonna kõrvalpalat on ette nähtud Arnoldile ning ta kavatses sinna jaanuari algul sisse kolida. Neid kahte eraldab ainult sein,” lisas ta, justkui arvaks, et kahe haiglaruumi vahel peab olema midagi mõjusamat ja toekamat.

„Seal oldaks ehk nõus andma Arnoldile mingi teine palat, aga ta ei taha sellest kuuldagi. Kui vähegi saaks, võtaks ta sellesama, kus mõrvati härra Niven. Pole midagi paremat kui viibida sündmuspaigas, mõtleks ta. Koju jääma ja viimaseid elupäevi Frellys veetma pole ta nõus, ehkki Vivienne on lausa anunud, et ta ümber mõtleks. Sellepärast ongi nii tähtis, et te Munbyse tuleksite, *monsieur* Poirot. Ühestki teisest plaanist pole abi. Uskuge, ma ei oleks tulnud teid tülitama, kui häda poleks nii suur. See on ainus väljapääs. Kui suudate mõlemal rindel abiks olla, on Vivienne teile lõpmata tänulik ja sama võin öelda enda kohta.”

„Mis kaks rinnet need on?” Poirot hakkas ilmselt ärrituma. Ta ei sallinud, et mõni asi jäi talle segaseks. „Mida te minult õieti ootate?”

„Kas ei teinud ma siis kõike juba põhjalikult selgeks?” imestas ema. „Teie esimene ülesanne on veeta jõulud Frellys koos vaese Arnoldiga. Miski ei valmistaks talle rohkem rõõmu. Teil, *monsieur* Poirot, on ees veel rohkesti jõulupühi. Temal ei ole. Ärge rikkuge ära tema viimaseid.”

„Ema, see on ennekuulmatult ebaõiglane ...”

„Ma ütlesin Vivienne'ile, et olete meie plaaniga nõus,” ei lasknud ema end häirida. „Ta valmistab Arnoldit juba ette tänaõhtuseks imeliseks üllatuseks: ideaalse jõulukülalise tulekuks.”

„*Madame*, mitu korda pean ma teile ütleva, et ei saa nii kauaks jääda ...”

„Ja teine on lahendada Stanley Niveni mõrv, lasta too äpardunud mõrtsukas kinni nabida ning võlla tõmmata, et ta ei oleks enam ohtlik Arnoldile ega teistele St. Walstanis viibijatele. Siis võib Vivienne olla täiesti rahulik. Ta teab, et Arnold ei pea oma haiglapalatis kartma elu kallale kippumist.” Emal oli plaan juba kenasti läbi mõeldud. „Teie, *monsieur* Poirot, peate võtma talt rõõmu lahendada Stanley Niveni mõrv. See-eest saab talle osaks teist laadi rõõm: veeta viimased jõulud Frellys teid võõrustades.”

„Madame ...”

„Ja te võiksite kaasata ka Arnoldi otsapidi lahendusprotsessi. Siis oleks ta lausa seitsmendas taevas ... ehkki haigla juurde ei tohi ta muidugi nina pista, kuni mörvar alles vabalt ringi hulgub. Senikaua kui Arnold viibib turvaliselt koduseinte vahel, ei näe ma vähimatki põhjust, miks ei võiks te talle oma edusammudest ühteist usaldada.” Ema naeratas. „Pidage temaga aeg-ajalt nõu, laske tal tunda end vajalikuna. Nii nagu te Edwardigagi teete,” lisis ta.